

та види спілкування; теми і типові ситуації іншомовного спілкування, комунікативні наміри, що виникають у цих ситуаціях; мовний і мовленнєвий матеріал, необхідний для здійснення професійного іншомовного спілкування майбутніми фахівцями сфери туризму; знання, навички та вміння мовлення. Доведено також, що доцільними формами формування готовності до іншомовного спілкування є практичне заняття, самостійна робота, спецкурси, екскурсії; методами – метод ділової гри; засобами – спеціально розроблена система вправ і завдань; педагогічними умовами – індивідуальний підхід до студентів, проблемний і творчий характер завдань з іноземної мови, використання сучасних інноваційних технологій навчання, діалогізація процесу навчання, моделювання професійних комунікативних ситуацій.

Науковий аналіз проблеми формування у майбутніх фахівців сфери туризму готовності до професійного іншомовного спілкування дозволив зробити висновок, що володіння студентами знаннями, вміннями та навичками професійного іншомовного спілкування є необхідною умовою їх успішної професійної діяльності. Теоретичний аналіз проблеми, аналіз навчальних планів і освітньо-кваліфікаційної характеристики менеджерів сфери туризму засвідчив, що провідне місце належить саме іноземній мові як основному засобу міжкультурного спілкування та важливій складовій їхньої майбутньої професії.

Надія Постригач

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

Останні десятиліття ознаменувалися глобальним неперервним процесом реформування педагогічної освіти: змісту, організації процесу навчання і підготовки, професійних компетенцій учителя тощо. Цей процес не викликає здивувань і вважається закономірним, адже він відбувається не просто на зламі тисячоліть, що характеризується просторово-часовим аспектом, а під час радикальної зміни епох: від індустріального до інформаційного суспільства, в розвитку якого знання, освіта, освічений людський капітал відіграють ключову роль. А відтак очікування і сподівання щодо кваліфікації вчителя – носія суспільного знаннєвого досвіду – і якості його професійної підготовки зазнають відповідних змін, спричинених, насамперед, суспільними трансформаціями [1, с. 1].

З огляду на зазначене вище, особливої гостроти, на думку вітчизняного вченого О. Шестопалюка, набуває проблема розвитку громадянської компетентності у контексті підготовки майбутніх учителів, для яких високий рівень громадянської свідомості є не просто елементом загальної культури, а й показником професійної придатності та передумовою успішної реалізації виховної функції майбутньої професійної діяльності. Саме випускникам вищих педагогічних навчальних закладів належить упроваджувати в життя ідеї громадянської освіти і виховання учнів на основі демократичних цінностей. Адже від нинішніх студентів – майбутніх учителів – залежить, які духовні цінності будуть покладені в основу політичного світогляду наступних поколінь [3, с. 1].

Радикальні зміни у соціально-економічній, політичній, ідеологічній ситуації та духовному стані населення нашої країни вимагають підготовки педагогів з активною громадянською позицією, здатних швидко й адекватно діяти в динамічному професійному і соціальному середовищі. На ключовій ролі вчителя у формуванні громадянського суспільства і відповідній підготовці молоді акцентується увага в багатьох державних документах (Національній Доктрині розвитку освіти, Концепції громадянської освіти в Україні, Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Державній програмі “Вчитель”) [3, с. 2].

Різні аспекти громадянського виховання і формування громадянської компетентності розглядалися у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних педагогів (Т. Абрамян, В. Андрущенко, Є. Барбіна, І. Бех, М. Боришевський, О. Волжина, Ж. Завадська, І. Зязюн, Т. Кошманова, В. Лутай, М. Михайліченко, Н. Ничкало, В. Радул, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, Г. Тармаєв, К. Чорна та ін.).

Як зазначає український компаративіст Н. Лавриченко, здійснені європейськими ученими дослідження поєднали в собі кращі наукові традиції з інноваціями, а їх результатом стало напрацювання освітніх методик навчання демократичного громадянства в річищі таких головних методологічних підходів: передавання знань (емпіричний підхід Локка); формування навичок (біхевіористичний підхід Скіннера); конструювання знань (психолого-конструктивістський підхід); асоціацій (Ганьє, Брунер); когнітивних схем або схем ідей (Аусубел); асиміляції та акомодациї (Піаже); спільної дії (Дуаз); інтеракції (Джордан) тощо [2, с. 61-62].

Однак, незважаючи на бурхливий інтерес до означеної проблематики в міжнародному освітньому просторі, зокрема в Україні, відчувається потреба в узагальнюючих дослідженнях, спрямованих на комплексний

аналіз і систематизацію теоретичних підходів до розвитку громадянської компетентності учителя XXI століття. Тому **метою нашої наукової розвідки** став аналіз теоретико-методологічних підходів до розвитку громадянської компетентності вчителя XXI століття.

Різні підходи до забезпечення громадянськості та громадянської освіти, які є очевидними у країнах-учасницях у дослідженні Міжнародної громадянськості та Громадянської освіти (International Civic and Citizenship Education Study, ICCS), включили надання конкретного предмета, інтеграцію відповідного змісту в інші дисципліни, у тому числі зміст як міждисциплінарну тему. Двадцять одна із 38 країн-учасниць включили конкретний предмет, пов'язаний із громадянськістю і громадянською освітою у власні відповідні навчальні програми, і лише меншість студентів, охоплених дослідженням країн ICCS, відвідували школи, де директори принципово не повідомляли про конкретний підхід для реалізації громадянськості громадянської освіти у шкільному курсі. Міжнародні результати також вказали на тенденцію для появи і реалізації різноманітних підходів, спрямованих на те, щоб співіснувати в одній школі та в межах країни. Згідно з інформацією, отриманою від Національних дослідницьких центрів ICCS, громадянськість і громадянська освіта охоплювали широке коло питань серед країн-учасниць. Це знання і розуміння політичних інституцій і понять, таких, як права людини, а також нові теми, що охоплюють питання про соціальну і суспільну згуртованість, різноманітність, навколишнє середовище, комунікації та глобальне суспільство.

“Більшість учителів і директорів шкіл розглядають розвиток знань і навичок у якості найбільш важливої мети громадянськості та громадянської освіти. Такий розвиток включає “поширення знань про соціальні, політичні і громадянські інституції”, “розвиток у студентів навичок та компетенцій у вирішенні конфліктів”, “поширення знань про права громадян та їх обов'язки” і “сприяння критичному і незалежному мисленню учнів”. Розвиток активної участі не розглядався у якості цілей, які вчителі та директори шкіл у будь-якій з країн-учасниць, наводять як найбільш важливі. Однак, важливо пам'ятати при порівнянні результатів ICCS з висновками (The IEA Civic Education Study, CIVED), що зразок учителя, згідно з дослідженням ICCS складався з учителів, що викладають у різних предметних областях, а не лише вчителів-предметників, які безпосередньо присвячують викладання свого предмета питанням громадянськості та громадянської освіти [4].

Наше наукове дослідження не претендує на вичерпне розв'язання проблеми теоретико-методологічних підходів до розвитку громадянської

компетентності вчителя XXI століття. Поглибленого вивчення потребу-ють психолого-педагогічні умови формування громадянськості студен-тів вищих педагогічних навчальних закладів. Крім того, вітчизняним на-уковцям, у свою чергу, слід переконатися у можливості й важливості поширення та імплементації продуктивних ідей зарубіжного педагогіч-ного досвіду в національне полікультурне освітнє середовище.

1. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі: монографія / авт. кол. : *Н. М. Авшенюк, В. О. Кудін, О. І. Огієнко* та ін. – К. : Педагогічна думка, 2011.
2. *Лавриченко Н. М.* Світоглядні та педагогічні пріоритети суспільства знань Європейський контексті / *Н. М. Лавриченко* // Розбудова освіти для суспіль-ства знань: мова, полікультурність, особистість : матеріали міжнародної нау-ково-практичної конференції. – Умань : РВЦ “Софія”, 2010.
3. *Шестопалюк О. В.* Теоретичні і практичні засади розвитку громадянської компетентності майбутніх учителів: автореф. дис.... докт. пед. наук: 13.00.04 / *Шестопалюк Олександр Васильович*; Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН Украї-ни. – Київ, 2010..
4. Initial Findings from the IEA International Civic and Citizenship Education Study. – [Електронний ресурс] / *Wolfram Schulz, John Ainley, Julian Fraillon, David Kerr, Bruno Losito*. – International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). – 2010. – Режим доступу : http://iccs.acer.edu.au/uploads/File/Reports/ICCS_10_Initial_Findings.pdf. – 21 травня 2013 року, 15.59.

Леся Потанкіна

ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується утвердженням інновацій як найважливішого чинника суспільного відтворення, здатного забезпечити сталий економічний розвиток на основі досягнення конкурентоспроможності країни. Відтак найважливішим завданням державної політики в Україні стає формування інституціональних механізмів та інфраструктур інноваційної моделі економіки на всіх рівнях: національному, регіональному, локальному. Поруч з історично сформованими галузями з'являються нові, що значно впливають на підвищення ефективності суспільного виробництва. Джерелом розвитку і одним із найбільш важливих чинників ефективного довгострокового фун-